

ПРОБЛЕМА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Ключові слова: освіта, корупція, академічна доброчесність, науково-педагогічний працівник.

У відповідності до Закону України «Про освіту» освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту тощо. Тобто, держава визнає, що всебічний розвиток особистості є запорукою розвитку суспільства та держави. В той же час, з початку становлення української держави, особливо значущою для нашої країни постала проблема корупції. За даними, зокрема, неурядової організації «Transparency International Україна», за статистикою звернень, корупція в освіті лідирує серед інших галузей.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що термін «корупція» походить від латинського слова «*corruptio*», що в перекладі означає псування, розбещування, підкупність, продажність. Існує припущення, що чим триваліший період корумпованості, тим складніше з нею боротися, тому що формується певна субкультура корупційної поведінки, за допомогою якої наступникам передаються притаманні їй норми та правила. І якщо розглядати корупцію, як певну соціальну патологію, то маємо невтішну ситуацію. Зокрема, за даними Державної служби статистики України, за період незалежності нашої держави, закладами вищої освіти України було випущено близько дев'яти мільйонів осіб. Навчання в аспірантурі завершили близько шістсот тисяч осіб. Докторантуру близько тридцяти шести тисяч осіб. Тобто можна припустити, що в більшості закладів вищої освіти великий відсоток науково-педагогічних працівників можливо мають певні викривлення духовних, моральних та інших соціальних цінностей та порушення, щодо принципу справедливості, тощо. В той же час, в 2017 році був прийнятий новий Закон України «Про освіту», в якому одними з засад державної політики в сфері освіти визначено академічну доброчесність, що відповідно покладає на науково-педагогічних працівників також обов'язок дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти. Сам закон визначає академічну доброчесність, як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання, наукових досягнень

тощо. Проблему академічної доброчесності досліджували багато закордонних та вітчизняних вчених різних галузей: В. Андрущенко, А. Артюхова, В. Бакіров, В. Бахрушин, Р. Бойко, І. Варава, О. Гужва, Д. Мак'кейб, Рапопорт, А. Рижко, В. Сацик, Л. Сокурянська, Т. Фінікова, М. Чайковська, Н Шліхта, І. Шліхта та інші.

До основних учасників освітнього процесу відносять наукових, педагогічних, науково-педагогічних працівників та осіб, які навчаються у ЗВО тощо. Без сумніву, одним із ключових учасників у ЗВО від якого залежить ефективність освітнього процесу загалом та впровадження принципу академічної доброчесності на рівні з керівниками та особами, що навчаються, є науково-педагогічний працівник, який своїм старанням ставленням до власних обов'язків повинен демонструвати приклад порядності, честі, гідності принциповості та стійкості в професійній поведінці. Зокрема, дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними передбачає: посилення на джерела інформації; дотримання норм законодавства про авторське і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень тощо; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти та, відповідно, об'єктивне оцінювання результатів навчання.

В той же час, на нашу думку виникає проблема. З однієї сторони законодавець вимагає від особи, яка претендує на посаду науково-педагогічного працівника, наявності достатньо високих морально-етичних якостей: дотримуватися норм педагогічної етики, моралі, поважати гідність осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, прищеплювати їм любов до України, виховувати їх у дусі українського патріотизму і поваги до Конституції України тощо. В той же час, законодавство України висуває до претендента, на посаду науково-педагогічного працівника (пункт 10 статті 55 Закону України «Про вищу освіту») лише формальні вимоги: це науковий ступінь або вчене звання, або ступінь магістра. Як зазначав В. Гете: «Своїм вчителем ми справедливо зємо того, в кого ми вчимося. Але не кожний, в кого ми вчимося, заслуговує цього звання». Сучасному закладу вищої освіти потрібні викладачі, які розуміють, що вони є представниками науково-історичного досвіду, носіями загальнолюдської культури та цінностей, що передають їх від одного покоління до іншого. Жодний законодавчий акт не вимагає від майбутнього науково-педагогічно працівника вимог, щодо етичних принципів, моральних якостей (стриманість, ввічливість, самокритичність, справедливе ставлення до інших тощо) відповідної системи професійних цінностей (честь, гідність, тощо). Це одна із безліч інших проблем, які заважають впровадити принципи академічної доброчесності в сучасний освітній процес ЗВО.